

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ КАПЕЛАНА В ОХОРОНІ ЗДОРОВ'Я

Росул Наталія Олександрівна

*аспірантка юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Важливою новацією у сфері державно-конфесійних відносин є активне впровадження професійного медичного капеланства в закладах охорони здоров'я та реабілітаційних закладах. Протягом останніх десяти років було здійснено значний розвиток у напрямку нормативно-правового врегулювання відносин, пов'язаних із здійсненням духовної (душпастирської) опіки у сфері охорони здоров'я. Зокрема, відповідно до Наказу МОЗ України № 138 від 25.01.2023 р.¹ було внесено зміни до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників в охороні здоров'я (далі – Довідник) та затверджено кваліфікаційні вимоги до капелана в охороні здоров'я та помічника капелана в охороні здоров'я. На підставі Наказу МОЗ України № 958 від 26.05.2023 р.² спеціальність «Клінічне душпастирство», за якою здійснюватиметься підготовка капеланів в охороні здоров'я, внесена до Номенклатури спеціальностей професіоналів з вищою неметичною освітою, які працюють в системі охорони здоров'я. Також розроблено проєкт розпорядження Кабінету Міністрів України «Про капеланську діяльність у сфері охорони здоров'я» та Проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» щодо капеланської діяльності в сфері охорони здоров'я»³.

Окремої уваги заслуговує той факт, що в Національному Інституті Раку та інших медичних закладах Франківщини, Київщини та Львівщини капеланів вже офіційно прийнято на роботу⁴.

Зважаючи на активну практичну реалізацію нормативно-правових положень, що регулюють статус капелана в охороні здоров'я та помічника капелана в охороні здоров'я, їх фактичного включення до штату закладів охорони здоров'я та реабілітаційних закладів, наряду з прогресивними законодавчими ініціативами, які стосуються особливостей здійснення духовної (душпастирської) опіки, виникає необхідність визначення принципів діяльності медичного капеланства, зокрема принципу конфіденційності.

¹ Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я»: Наказ МОЗ України № 138. (2023). Взято з <https://zакон.rada.gov.ua/rada/show/v0138282-23#Text>

² Про внесення змін до Номенклатури спеціальностей професіоналів з вищою неметичною освітою, які працюють в системі охорони здоров'я". Наказ МОЗ України. № 958 (2023).

³ ДЕСС, МОЗ та ВРЦіРО обговорили питання формування системи медичного капеланства в Україні (2023). Взято з <http://su.r.l/gqruf>

⁴ Ярошук, І. (2024). Особливості формування та діяльності військових і медичних капеланів в умовах російсько-української війни. *Актуальні питання у сучасній науці*, (1 (19)), 922-936. С. 931

Конфіденційність в діяльності медичного капелана означає обов'язок зберігати в довірі те, що особа не бажає розголошувати без її дозволу. Винятком є обставини, за яких приховування інформації від інших медичних працівників призведе до серйозної шкоди пацієнтам або іншим особам. Довіра до того, що розповідають пацієнти капеланам, відповідає трьом особистим цінностям: гідність, вірність і душпастирські стосунки⁵.

Законодавством України конфіденційність визнається як привілейоване спілкування між двома сторонами в професійних відносинах, наприклад, між пацієнтом і лікарем, медичною сестрою або іншими працівниками⁶, зокрема медичними капеланами. Загальні правові гарантії щодо дотримання принципу конфіденційності в охороні здоров'я встановлені Цивільним Кодексом України⁷, Законами України «Про інформацію»⁸, «Основи законодавства України про охорону здоров'я»⁹.

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» закріпив, що медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків¹⁰.

При цьому на капеланів в охороні здоров'я та їх помічників поширюються не тільки загальні вимоги, що ставляться до працівників в сфері охорони здоров'я, а й спеціальні положення, що стосуються конфіденційності інформації отриманої священнослужителями. Так, Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» встановлює пряму заборону вимагати від священнослужителів відомості, одержані ними при сповіді віруючих (ч. 5 ст. 3 Закону)¹¹.

Крім того, Довідник встановлює обов'язок капеланів охороні здоров'я та їх помічників дотримуватися принципів професійної етики і деонтології, серед яких особливу роль відіграє принцип конфіденційності. Варто відмітити, що етичні принципи передбачені не на нормативно-правовому рівні, а встановлюються або релігійними організаціями, або на рівні асоціацій капеланів. Така практика є широко поширеною у демократичних країнах. Зокрема, Кодексом поведінки капеланів охорони здоров'я Ради капеланів охорони здоров'я Великобританії¹² закріплено обов'язок капелана поважати і сприяти встановленню довірчих відносин з пацієнтом через повагу до права пацієнтів контролювати надання доступу до особистих даних і можливості встановлення ними обмежень до розголошення такої інформації; можливість використання інформації лише в цілях, для яких вона була надана; постійного захисту інформації від неправомірного

⁵ Attard, M. (2007). Seven pastoral principles for a hospital chaplain. *Melita Theologica*, 58(2), 3-21. P. 16.

⁶ Пономарьова, О. (2021). Забезпечення конфіденційності інформації про пацієнта, одержаної під час проведення клінічного випробування лікарського засобу. *Теорія і практика інтелектуальної власності*, (6), 143-150. С. 145.

⁷ Цивільний кодекс України № 435-IV. ч. 1 ст. 286. (2003).

⁸ Про інформацію: Закон України № 2657-XII. ст. 650. ч. 2 ст. 11 (1992).

⁹ Основи законодавства України про охорону здоров'я Закон України № 2801-XII. ч. 1 ст. 39¹(1992)

¹⁰ Основи законодавства України про охорону здоров'я Закон України № 2801-XII. ст. 40¹(1992)

¹¹ Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України № 987-XII. (1991).

¹² UKBHC (2014) Code of Conduct for Healthcare Chaplains. Cambridge: UKBHC

розголошення. Загальний етичний кодекс для капеланів, душпастирських радників, пастирських педагогів та студентів, затверджений Радою співробітництва¹³, в яку ввійшло 6 капеланських асоціацій, реалізацію принципу конфіденційності в діяльності капелана визначає наступним чином: «капелан має ставитись з повагою до конфіденційної інформації, довіреної йому пацієнтами, під час спілкування з членами родини або іншими особами, за винятком випадків, коли розкриття є необхідним для лікування, здійснюється з дозволу пацієнта, з метою забезпечення безпеки будь-якої особи або коли це вимагається законом». Етичний кодекс капелана в охороні здоров'я, затверджений ГО «Асоціація капеланів охорони здоров'я» встановлює обов'язок медичного капелана зберігати таємницю про стан здоров'я та діагноз пацієнта (підопічного), що є **професійною таємницею**, а також іншу **конфіденційну інформацію**, довірену їм пацієнтами (підопічними), крім випадків, передбачених законодавством¹⁴. Цікавим є в даному випадку те, що принцип конфіденційності в діяльності капелана в охороні здоров'я розкривається через два аспекти: 1) професійний, тобто дана інформація містить професійну – лікарську таємницю; 2) особистісний, тобто доступ до даної інформації може бути обмежений самою фізичною особою.

З аналізу зазначених положень випливає, що законодавством встановлено обов'язок медичних капеланів щодо збереження конфіденційності не тільки інформації, отриманої під час сповіді віруючих, але і всієї інформації, що стала відома у зв'язку із здійсненням духовної (душпастирської) опіки, зокрема про стан здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз пацієнта, інтимну і сімейну сторони життя пацієнтів та членів їх сімей. Ймовірно, однією з причин такого законодавчого регулювання є те, що не всі релігійні школи визнають таїнство сповіді, навіть у більшості християнських протестантських шкіл проводяться лише причастя та хрещення, не кажучи вже про мусульман, буддистів тощо¹⁵. Крім цього, така необхідність пояснюється особливостями діяльності капеланів, як осіб, що безпосередньо залучені до процесу надання духовно-психологічної підтримки пацієнтам.

Отже, невід'ємною складовою здійснення духовної (душпастирської) опіки медичним капеланом є отримання доступу до відомостей, що містять лікарську таємницю чи іншу конфіденційну інформацію не тільки медичного, але й іншого особистого характеру. Зважаючи на це капелани в охороні здоров'я та їх помічники повинні забезпечувати неухильне дотримання принципу конфіденційності не тільки щодо відомостей, отриманих під час сповіді пацієнтів, членів їх сімей та працівників закладу охорони здоров'я, реабілітаційного закладу, але і щодо всієї інформації, що стала відома при здійсненні духовної (душпастирської) опіки.

¹³ Council on Collaboration. (2004). Common code of ethics for Chaplains, pastoral counselors, pastoral educators and students. Retrieved September, 16, 2008.

¹⁴ Громадська організація «Асоціація капеланів в охороні здоров'я України». Етичний кодекс капелана в охороні здоров'я України. (2021). Взято з <http://surf.li/rqkez>

¹⁵ Bilash, O., Karabin, T., & Cherevko, P. (2023). The Seal of Confession under the Legislation of Ukraine. *Kościół I Prawo*, 12 (25). nr. 1, 9–28. P. 21.